

УДК 336.61:378.4

Кукуюк О.І. аспірантка спеціальності 051 Економіка

Науковий керівник: Вагонова О.Г., д-р. екон. наук, проф. кафедри прикладної економіки, підприємництва та публічного управління

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ДЕРЖАВНІ ГРАНТИ – НОВИЙ ПІДХІД ДО БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Однією з умов успішної відбудови національної інноваційно спрямованої економіки, що базується на перевагах економіки знань, є високий рівень якісної освіти громадян. Тому в Україні сфера освіти декларується та розглядається як один з пріоритетних напрямів, що має фінансову підтримку держави. Разом з цим, дані, оприлюднені Міністерством фінансів, свідчать про певне зниження обсягів державних витрат на сферу освіти за останні роки (табл. 1). Відповідно зменшується відсоток видатків на сферу освіти в цілому з Державного бюджету України. Якщо у 2020 році він складав 15,81%, то у 2023 – зниження до 7,32% [1]. Порівняно з 2022 роком, фінансування освіти скоротили на 17%, відтак на вищу освіту держава витратила 18,4 млрд грн – замість 22,7 млрд грн, як було в 2022 році. Відтак, фонд стипендій у 2023 році скоротився з 5,1 до 4,2 млрд грн. [2].

Таблиця 1

Стан фінансування освіти державою

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Видатки зведеного бюджету України на освіту, млн грн	252,28	312,91	290,75	111,6
Зведена сума коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів, млн. грн	34,4	39,78	42,66	43,99

Одним з механізмів розподілу коштів освітньої сфери є державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів. Найбільший відсоток державного замовлення припадає на МОН: у 2020-у році він становив 67,6%, у 2021-у – 70,4%, у 2022-у й у 2023-у роках – зниження до 62% та 57% відповідно. На початок 2022-2023 н.р. на умовах: державного замовлення навчалися 418,3 тис. здобувачів, що складало 39,7% контингенту, за кошти фізичних та юридичних осіб – 635,5 тис. осіб або 60,3%.

В умовах воєнного та повоєнного відновлення України, що характеризується суттєвим зниженням платоспроможності населення – спроможність громадян оплачувати здобуття освіти за рахунок власних коштів має прогнозовану тенденцію до зниження. Відповідно будуть втрачати свої доходи й заклади вищої освіти, які за рахунок цього джерела не тільки забезпечують освітній процес, але і формують потенціал для розвитку закладів, в тому числі для модернізації та відновлення їх матеріально-технічної бази. Недосконаліми є і чинні механізми формування та розподілу державного замовлення [3].

Серед ключових проблемних питань, що повинна вирішити реалізація Стратегії розвитку вищої освіти в Україні до 2032 року, є недофінансування системи вищої освіти; неефективність самого механізму фінансування із позиції його спроможності

забезпечити якісний рівень підготовки фахівців, модернізацію закладів освіти. Ця проблема супроводжується ситуацією обмеженої дії принципу «гроші ходять за студентом» в контексті вільного вибору ним закладу освіти за формою власності, форми здобуття освіти та освітньої програми із відповідним державним фінансовим забезпеченням.

Розширення можливостей закладів вищої освіти залучати кошти в оплату за навчання від здобувачів, враховуючи грантову підтримку та кредитування, дозволить збільшити обсяги власних коштів, забезпечивши тим самим потенціал фінансування розвитку закладів. Задля цього в березні 2024 р. Верховна Рада України підтримала в першому читанні законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам», поданий Кабінетом Міністрів України [4].

Законопроект передбачав фінансування вищої освіти двома шляхами: безоплатне навчання за державним або регіональним замовленням; навчання за кошти фізичних або юридичних осіб (за контрактом). За кошти фізичних або юридичних осіб освіту можна буде здобути наступним чином: отримати грант від держави на повне або часткове покриття вартості навчання; отримати довгостроковий кредит за пільговою ставкою – 3% річних; коштом ваучерів, виданих відповідно до закону про зайнятість населення; коштом Фонду Президента України з підтримки освіти, науки та спорту.

А вже в липні постановою № 822 Кабмін надав старт експериментальному проекту щодо надання державних грантів на здобуття вищої освіти. Державний грант на здобуття вищої освіти – це цільова безповоротна фінансова допомога за рахунок коштів державного бюджету, надана у безготівковій формі, що забезпечує оплату у повному або частковому обсязі вартості навчання за освітньою програмою в закладах фахової передвищої або вищої освіти здобувачів вищої освіти – громадян України [3].

Таким чином, влада запропонувала новий підхід до бюджетного фінансування вищої освіти, реалізація якого надає можливість підвищити ефективності економічного розвитку закладу вищої освіти, здійснювати по новому планування і прогнозування потреб ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Гейко Л.М., Кузнецова М.А. Проблеми фінансування вищої освіти в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. №9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-03-02/2023-9-03-02>
2. URL: <https://op.ua/ru/news/osvita-v-ukraini/byudzhet-2023-yaki-zmini-vidbudutsya-v-ukrayinskiy-osviti-cherez-skorochennya-finansuvannya>
3. В Україні зміниться фінансування вищої освіти: навіщо це рішення. URL: <https://rubryka.com/2024/03/21/finansuvannya-vyshhoi-osvity/>
4. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам. Постанова ВР України № 3611-IX від 20 березня 2024 р.